

Univerzita Karlova
Fakulta humanitních studií
Faculty of Humanities
U Kříže 8, 158 00 Praha-Jinonice
Prof. Miloš Havelka, CSc.

V Praze dne 8. 9. 2017

OPONENTSKÝ POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI

Petra Konůpka

Bernard Bolzano a české myšlení 1945—1989

Na str. 28. své diplomové práce *Bernard Bolzano a české myšlení 1945—1989* vymezuje Petr Konůpka její hlavní otázku, jež podle něho zní, ...*zda se v důsledku politického prosazení sovětské verze marxismu (tzv. marxismu-leninismu) v Československu ve sledovaném období let 1945—1989 vytvořily dvě odlišné větve myšlení o Bolzanovi, jejichž rozdělení zřetelně prochází napříč různými oblastmi Bolzanova myšlení (matematika, filosofie, teologie, sociální myšlení) i různými skupinami jeho interpretů (matematikové, filosofové, teologové, sociologové). Předpokládá, že k podobnému rozdělení došlo a upřesňuje: je ... hranice těchto dvou větví ostrá, nebo docházelo ke stykům mezi nimi v rámci jakési neutrální „šedé zóny“, a dále, byla interpretace Bolzanova myšlení v rámci těchto dvou větví užívána také v politické argumentaci a případně jak Bolzanovu recepci ovlivnila změna politické situace roku 1989?*

Při hledání odpovědí autor vychází z poměrně dobré znalosti technik historiografické práce (zprostředkovaných publikacemi Jana Horského), a také z dobrých znalostí materiálu, tj. množiny statí, článků a monografií o Bernardu Bolzanovi a jeho díle (a to nejen za sledovaného období, ale i předchozích, i když i zde lze konstatovat jisté mezery, třeba zapracování jejich recenzí nebo i polemik v zahraničních publikacích, z nichž třeba mnichovská Bohemie sledovala podobnou produkci dosti podrobně, nebo kritické vyrovnání s knihou M. Bednáře *České myšlení* atp.

Větším problémem ovšem je, že odpovědi Petra Konůpka, vzdor vší pracnosti svého provedení, jsou interpretačně „jednodimenzionální“, - nic, co by usilovalo o zachycení hlubších souvislostí -, a chronologickým řazením jednotlivých prací a zejména jejich deskriptivními charakteristikami vlastně „prvoplánové“. Nebudu zmiňovat všechna dubiůza, jako např. zaměňování autora a editorů, jako je tomu např. v případě bibliografického údaje na str. 161: - PATOČKA, Jan, Karel PALEK a Ivan CHVÁTÍK, eds. *Češi II: Soubor textů k českému myšlení a českým dějinám*. Praha: Oikoymenh, 2006. 517 s.

Autor si nevšímá dobové historicko-politické, kulturní a světonázorové situovanosti posuzovaných prací, jeho hledisko je ideologicky moralizující, takže není s to analyticky

poukázat třeba rozdíly badatelských výsledků jednotlivých autorů (Wintera, Patočky, Bayerové, Berky, Černého atd.). Nedaří se mu proto ani rozlišovat, čím se jednotlivé práce obracely k výkladu samotného Bolzanova díla, případně v čem se navzájem lišily, a čím přispívají k pochopení problémů doby, v nichž vznikly, (ve Gamamerových „dějin působení“ v silném slova smyslu), jako příklad lze uvést (bohužel jen se opakující) poukazy na Jana Patočku bez dalšího. Dalo by se např. na jeho textech poukazovat na rozdíly jeho přístupu k Bolzanovi, a také v čem se lišily a proč, což nejvíce vadí při výkladech „Pokusu o vlast“, kde chybí analýza dlouhodobého přímého i nepřímého působení tohoto textu na jeden důležitý segment „českého myšlení“ v 70. a 80. letech, totiž diskuse o kontinuitě českých dějin.

Výsledkem je „prvoplánové“, jednostranně ideologické vidění jednotlivých textů, což pak způsobuje, že nakonec nejsou shledány žádné teoreticko-metodologické ani badatelské rozdíly mezi E. Winterem, J. Plojharem, A. Kolmanem a třeba K. Berkou.

Podrobnější zpracování některých úkolů, které si autor klade, chybí, třeba, že *...Bolzano reprezentuje jednu z možných cest k hledání souladu mezi rozumem a vírou. Hledání, které je myslím hlavním svorníkem rozmanitých oblastí Bolzanova myšlení a které je také pro mě, křesťana žijícího v rozumově vyloženém světě, jedním z niterných témat.* [16 - 17]. V této souvislosti by mne zajímalo Bolzanovo postavení v rámci po-osvícenského „reformkatolicismu“ a jeho vliv na tzv. Güntherismus, jehož působení v Čechách výrazně zasahovalo do popisované doby 1948 – 1918.

Není mi zcela jasné vnitřní členění práce, která je nadepsaná *Bernard Bolzano a české myšlení 1945 – 1989*, zároveň ale jsou léta **1945 – 1948** přiřazena k výkladům 3. kapitoly *Základní linie českého myšlení o Bolzanovi (1918–1948)* a tak vlastně formálně odpojeny od výkladů následujícího období ve čtvrté kapitole *Padesátá léta (1948–1958)*, přičemž zavedení časových mezníků (**1918- 1948 a 1948 – 1958**, a také **1848 – 1918** ve druhé kapitole) není dostatečně objasněno.

Problém vidím rovněž v nedostatečném vymezení disciplinárním. S ohledem na zadání bych očekával, kdyby se bezbřehý pojem „české myšlení“ nějak teoreticko-metodologicky upřesnil, ať už směrem k „dějinám idejí“, ke „kritice ideologie“, „analýze diskurzu“ atp. Jeho negativní vymezení vůči dějinám filosofie a dějinám vědy [22] nestačí, cláště, když autor na jiném ístě upozorňuje na konstruovanou povahu tohoto pojmu []. Na základě jakých znaků, jakých hodnot a jakých badatelských úmyslů byl tedy pojem „české myšlení“ konstruován? Souvisí s tím, čemu se říká „národní věda“, případně „národní kultura“ atp.

Na první pohled se jedná o pozitivistické dějiny textů z různé doby a z různých kontextů, nebo dokonce jen jejich soupis. O to více se pak ukazuje, co chybí, nebo co zůstalo na půli cesty, třeba podrobnější a hlubší výklad Bolzanova „bohemismu“ resp. „zemského patriotismu“ předbřeznové doby, reprezentovaného také mysliteli jako Josef Dobrovský, Lev hrabě Thun, nebo mladý František Palacký, a vlivu tohoto stanoviska na „české myšlení“, třeba na pozdější „austroslavismus“.

Diplomovou práci Petra Konůpka Bernard Bolzano a české myšlení 1945 – 1989

považuji pro její deskriptivnost, výkladovou pasivitu a lineární hodnocení za spíše slabší, nicméně ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím známkou „**DOBŘE**“.

.....